

Uredništvo in upravljalni prostori: 2657 E. Lawrence av.
Office of publication: 2657 E. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 0208.

1924—YEAR XVII. Chicago, Ill., petek, 26. septembra (Sept. 26), 1924. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 227.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ŽELEZNICE MORAJO POSTATI JAVNA LAST.

Pravilni nameravajo v ta namen predložiti ljudstvu načrt za kontrolno in upravljanje. Ameriški delavski federaciji. Ko so zastopniki omenjenih unij na seji, ki ji je predsedoval William Near, sklenili, da bo članstvo podpiralo napredno neodvisno volilno listo, so dovolili \$6,500 za v kampanjski sklad, ki ga bodo rabili v Illinoisu. Kakor je bilo na zborovanju povedano, so člani voznikove organizacije soglasno za La Folletto in Wheelerjevo kandidaturo. Njihna volilna moč znaša 30,000 glasov. Načelnik državnega progresivnega kampanjskega odbora Charles MacGowan je imel na tem zborovanju govor, v katerem se je lepo zahvalil za denarni prispevek. Pregled dnevnih dogodkov. Domača. Potek konvencije S. S. P. Z. v Clevelandu. Popolno poročilo predsednika Somraka. Amerika. Ameriške železnice morajo postati javna last. Coolidge je presenetil kukluške, ko se je poklonil jezuitom. Unija voznikov dala \$6500 za progresivno kampanjo. 200,000 tekstilnih delavcev je brez dela. Duhovnik Hight, morilec, moli v ječi za usmiljenje. Čangtsolin sta ustrelila dva detektiva v Chicagu. Inosemstvo. Delavska stranka Anglije pripravila nov volilni program. Vest o civilni vojni v Bolgariji se nadaljuje. Čangtsolin je z bombami prepodil pekingski vojni štab. Policija ustrelila dva detektiva. Chicago, Ill. — Detektiva Franca Spurneya so odpeljali v okrajno bolnišnico, ko se je boril s smrtjo, in njegovega tovariša Patrika Leeja ravno tja s rano v glavi. Detektiva sta bila ustreljena, ker sta se izpustila v bitko s dvema drugima policajema, in sicer z Leonom Treonom in Edwardom Tyrrellom. Kakor se glasi informacija o policijske postaje na Desplainski ulici, sta se Spurney in Lee pošteno napila. Vozelca se na avtomobilu sta trčila v drugi avto. Na tem vozilu sta bila dva moška in ena ženska. Voznik tega avtomobila se je začel kregati nad detektivoma, ki sta skočila proti njemu z nabito ma samokresoma. Voznik je sbežal v bližnji medišni prehod. V tistem hipu sta se pripetila mimo policaja s policijske postaje na Desplainski ulici na avtomobilu vračaje se domov iz službe. Treon in Tyrrell sta skočila s svojega vozila ter privlela prestrašenega voznika iz prehoda na ulico. Ta jima je razločil celo zadevo. Nato so šli vsi k avtomobilu omenjenih detektivov, kjer so se začeli streljati in izid tega ognja je bil tak, kakor je omenjen v začetku tega poročila.

Unija voznikov dovela \$6,500 za La Folletta.

Chicago, Ill. — Triindvajset unij je obljubilo podporo La Follette-Wheelerjevi volilni listi v obliki glasov in denarja. Tiste unije predstavljajo čikaško divizijo mednarodne bratovštine voznikov in pomočnikov, pridružene Ameriški delavski federaciji. Ko so zastopniki omenjenih unij na seji, ki ji je predsedoval William Near, sklenili, da bo članstvo podpiralo napredno neodvisno volilno listo, so dovolili \$6,500 za v kampanjski sklad, ki ga bodo rabili v Illinoisu. Kakor je bilo na zborovanju povedano, so člani voznikove organizacije soglasno za La Folletto in Wheelerjevo kandidaturo. Njihna volilna moč znaša 30,000 glasov. Načelnik državnega progresivnega kampanjskega odbora Charles MacGowan je imel na tem zborovanju govor, v katerem se je lepo zahvalil za denarni prispevek.

Pregled dnevnih dogodkov.

Domača.
Potek konvencije S. S. P. Z. v Clevelandu. Popolno poročilo predsednika Somraka.
Amerika.
Ameriške železnice morajo postati javna last.
Coolidge je presenetil kukluške, ko se je poklonil jezuitom.
Unija voznikov dala \$6500 za progresivno kampanjo.
200,000 tekstilnih delavcev je brez dela.
Duhovnik Hight, morilec, moli v ječi za usmiljenje.
Čangtsolin sta ustrelila dva detektiva v Chicagu.
Inosemstvo.
Delavska stranka Anglije pripravila nov volilni program.
Vesti o civilni vojni v Bolgariji se nadaljuje.
Čangtsolin je z bombami prepodil pekingski vojni štab.

Policija ustrelila dva detektiva.

Chicago, Ill. — Detektiva Franca Spurneya so odpeljali v okrajno bolnišnico, ko se je boril s smrtjo, in njegovega tovariša Patrika Leeja ravno tja s rano v glavi. Detektiva sta bila ustreljena, ker sta se izpustila v bitko s dvema drugima policajema, in sicer z Leonom Treonom in Edwardom Tyrrellom. Kakor se glasi informacija o policijske postaje na Desplainski ulici, sta se Spurney in Lee pošteno napila. Vozelca se na avtomobilu sta trčila v drugi avto. Na tem vozilu sta bila dva moška in ena ženska. Voznik tega avtomobila se je začel kregati nad detektivoma, ki sta skočila proti njemu z nabito ma samokresoma. Voznik je sbežal v bližnji medišni prehod. V tistem hipu sta se pripetila mimo policaja s policijske postaje na Desplainski ulici na avtomobilu vračaje se domov iz službe. Treon in Tyrrell sta skočila s svojega vozila ter privlela prestrašenega voznika iz prehoda na ulico. Ta jima je razločil celo zadevo. Nato so šli vsi k avtomobilu omenjenih detektivov, kjer so se začeli streljati in izid tega ognja je bil tak, kakor je omenjen v začetku tega poročila.

MacDonald konferira z Zaglul pašo.

London, 25. sept. — Premijer MacDonald in egiptovski ministrski predsednik Zaglul paša sta se danes sestala v konferenci. Na dnevnem redu so razna sporna vprašanja glede Egipta in Sudana. Darje, da bi bilo kaj drugega kakor takojšnja borba za javno last ameriških železnice nekaj povsem hotno nelakrnega.

DUHOVEN MORILEC MOLI K BOGU ZA USMILJENJE.

Zapeljana ženska sovrači sedaj duhovna in se hoče boriti za življenja pred veleporoto.

SVOJ ZAGOVOR HOČE OPIRATI NA TO, DA JO JE DUHOVEN HIPNOTIZIRAL.

Nashville, Ill. — "Mrs. Sweetie in jaz sva zaljubljena in ostanova tako, dokler naju ne loči smrt," je rekel duhoven Lawrence M. Hight v tukajšnji ječi. Morilec svoje žene in glavni sovrači umora, izvrženega na Wilfordu Sweetinu, je podal to izjavo, ko so ga privedli semkaj iz mountvernonške ječe. Pristavil je še tole: "Hudo mi je žal, da sem izvršil ta strašni zločin. Žal mi je zaradi mojih treh otrok, mojih drugih sorodnikov in prijateljev. Rad bi videl, da bi mi bilo mogoče prekriti to dejanje." Duhoven morilec na je bil videti vsceno židane volje. Mount Vernon, Ill. — Sedaj je čas čakanja, čas kesanja, čas premišljevanja, kaj se utegne zgoditi z duhovnom Lawrenceom M. Hightom, ki je zastupil svojo ženo, in Sweetinko, ki je imela nepostavno ljubavno razmerje z duhovnom in ki je umorila svojega moža, da bi se mogla omožiti s njim. Morilec je zaprt v ječi v Nashvillu, Ill., petindvajset milj sspadno od tega mesta. Morilka je v okrajni ječi v Salemu, dva set milj proti severu. Porota mrliškega ogleda je sedaj uradno oba obtožila umora. Ugotovila je, da je Wilford Sweetin umrl vled arzenika, ki mu ga je hotoma in zlobno dala njegova žena po prigovarjanju duhovna Hights, kakor sta se bila domnila. "Mrs. Anna Hight je umrla vled arzenika, ki ji ga je dal s premišljeno zlobo njen mož Lawrence Hight," je rečeno v porotni obtožnici. Porota mrliškega ogleda bo odkazala obe zadevi veleporoti, ki so snide dne 13. oktobra. Morilec pridno moli in prosi svojega boga za usmiljenje, s čemer je pridigal ljudem štirinajst let. Tudi morilka misli na usmiljenje. Ali dobiti ga hoče na tem svetu od strani veleporotnikov. Morilec je pripravljen na vse, celo na vešala. Njo mučijo kes, strah, obup in obenem pa tudi upanje. Krivdo hoče zvrniti na duhovna, ki jo je, kakor pravi, pregovoril, da je zastupila svojega moža. Državni pravdnik bo najbrž zahteval smrt na vešalih za oba, za morileca in morilko. "Ne vem, zakaj in kako sem storila tisto," je rekla morilka svojim obiskovalcem. "On, duhoven, je bil tisti, ki je naredil iz mene, kar sem sedaj. Bil je moj dušni pastir, in imela sem ga kakor za boga. In on mi je dejal, da me Wilford ne ljubi. Sovrašim ga, tega pridigarja. Nimam ga več za boga. Čisto navadna ženska je v mojih očeh. On bi moral umreti. Toda ne mogla bi ga umoriti. Kajti nobenega morilnega nagona ni več v mojem arcu. Moja duša je čista."

10-LETNA DEKLICA UMORJENA.

Gary, Ind. — Peter Verdolini, star 40 let, je priznal policiji, da je zadnji pondeljek zvalil 10-letno Ano Tomičič v avtomobil, narkar jo je odpelal na samoto, kjer jo je posilil in potem zadavil. Truplo je pokopal v pesku.

Angleske unije pošljejo deputacije v Rusijo.

London, 25. sept. — Splošni svet Kongresa strokovnih unij je danes naznanil, da pošlje deputacije v sovjetsko Rusijo z namenom, da preišče in poroča o sedanjih socialnih, industrijskih in političnih razmerah v sovjetskih republikah.

200,000 tekstilnih delavcev brez dela.

Boston, 25. septembra. — V New Englandu ni bilo tako hude krize v tekstilni industriji, kakor je sedaj, že celih trideset let. In ker neinkuje ta kriza zelo neugodno na vse druge obrti, se povsod pomenkujejo le o tem, kaj je vendar moralo povzročiti te hude čase. Dvesto tisoč tekstilnih delavcev je v newenglandskih državah brez dela. Tovarnarji so sicer obljubili odpreti svoje delavnice, ali to pa pod pogojem, če bodo ameli znižati mezdjo od 10 do 25 odstotkov. Brezposelnost traja že več tednov. Mnogo vzrokov navajajo. Eni trde, da je temu kriva Fordner-McCumberjeva postava, ki jo je podpisal predsednik Harding meseca septembra 1. 1922. Farmarji pa trde, da ni depresija v nikakršni zvezi z visokimi tarifnimi postavami, zakaj, razmere bi ne bile nič boljše, če bi bila Underwoodova tarifna predloga v veljavi. Odpodaj je nekaj razlogov, ki jih navajajo tovarnarji, zakaj je večina tekstilnih tovarnen zaprtih in 80 odstotkov tekstilnih delavcev na cesti brez dela. 1. — Izdatki za sirov bombaž v preteklem letu so bili previsoki. 2. — New England ima neugodno zemljepisno lego. Plačati mora visoko vozino za sirov bombaž za preveliko razdaljo in pošljati velik del svojih izdelkov daleč proč po visoki vozini. 3. — Mezde so bile previsoke, da bi bilo mogoče dobiti kaj dobička; južne tovarne imajo nižjo mezdno lestvico in smejo zahtevati več dela od svojih delavskih moči. Tretja točka je najzanimivejša. In iz nje je sklepiti, da gre tem baronom le za znižanje delavskih mezd. Z dolgo brezposelnostjo, ki je posledica umetne depresije, hočejo prisiliti delavce k temu, da bi delali več ur za manjšo plačo ter kopirili baronom že itak preveliko bogastvo.

Čangtsolin poroča zmagah na boljčju.

Mandžurski letalec meče bombe na glavni stan pekingske armade. — Dr. Sunjatsen je opustil pohod na sever. Tokio, 25. sept. — General Čangtsolin, glavni poveljnik mandžurskih čet v kitajski civilni vojni, poroča v svojem komunikatu, ki je bil objavljen noči v Mukdenu, da so njegovi letaleci večerj metal bombe na glavni stan pekingskih čet v Šanhajkvanu. Hotel, v katerem se nahajal glavni stan, je bil porušen in mnogo ljudi je bilo ubitih. Letalec so tudi uspešno napadli vlak, ki je vozil čete iz Pekinga v Šanhajkvan. Poročevalec tokijskega lista "Hoči" javlja iz Mukdenu, da je Čangova peta armada, ki sestoji iz samih Mongolevcv, porazila in poginjala v beg čete centralne vlade v novi bitki, ki se je vršila ob mandžursko-čihliski meji. Isti poročevalec javlja, da ima Čangtsolin 18 eroplanov v svoji službi. Šangaj, 25. sept. — Položaj na tukajšnjem boljčju je neizpremenjen. Iz Kantona je prišla vest, da je dr. Sunjatsen opustil pohod s svojimi četami na sever kot zavzeznik guvernija v Čekiangju in mandžurskega guvernija Čangtsolina. Vzrok je, ker nima kantonska vlada dovolj denarja za financiranje vojske ekspedije in poleg tega so se pojavili novi notranji nemiri. Vest, da je Čangtsolin priznal rusko-kitajsko pogodbo glede vzhodnokitajske železnice, se potrjuje. Čang je dal sovjetom boljše pogoje kakor kitajska vlada v Pekingju.

VRME.

Chicago in okolica: V soboto v splošnem jasno. Lahki južno-vzhodni vetrovi. Sonce izide ob 6:39, zaide ob 6:45.

S konvencije S.S.P.Z. v Clevelandu.

(Poroča Peter Bernik.) Cleveland, O., 23. septembra. — V večeršnjem poročilu je bilo poročano, da je navzočih 72 zborovalec, kar je pomota; vsch je 65. Nadalje, da je gl. tajnik S. S. P. Z. dobil nalogo, preskrbeti pravilno izdelane dodatke in popravke pravil, ki se tičejo volitve delegatov; pravilno je, da je zbornica naložila to nalogo konvenčnemu tajniku. Prva točka, o kateri je zbornica sklepala, je bila volitev odseka za pravila; izvoljeni so bili Joe Jurak, Theodors Verbič in Anton Seljak. S tem je bila zbornica konstituirana, nakar je pozval predsednik organizacije delegata Paul Pavlič, ki je bil izvoljen konvenčnim predsednikom, kakor tudi Krist Stokelna, konvenčnega podpredsednika, naj zasedeta svoji mesti. Nato so sledila poročila gl. odbornikov. Prvo poročilo je podal predsednik S. S. P. Z., katero je z ozirom na razmere, ki vladajo v organizaciji valed preprečitve združenja s S. N. P. J. od strani nekaterih oseb, zelo važno, valed tega naj bo priobčeno v celoti

ANGLEŠKI LABORITRI PRIPRAVLJAJO NOV PROGRAM.

Delavska stranka namerava nacionalizirati rudnike, elektrarne silo in trgovino s šivilji. Program je na dnevnem redu strankine konference. London, 25. sept. — Prihodnji volilni program delavske stranke v Angliji je že kolikor toliko razviden iz resolucij, ki pridejo na dnevni red strankine konference, katera se otvori v Londonu dne 7. oktobra pod predsedstvom Ramsaya MacDonalda. Resolucije je pripravil izvrševalni odbor stranke, in če bodo sprejete, o čemur ni dvoma, postanejo ooficijelni program stranke pri prihodnjih volitvah. Laboritri pričakujejo splošne volitve v prihodnjem novembru. Laboritska vlada bo po vseh znamenjih odločno porazena v parlamentu prihodnji mesec, ko pride na vrsto ratifikacija pogodb s sovjetsko Rusijo. Liberali in konservativci so proti temu, da bi angleška vlada jamčila za posojilo sovjetski vladi. Na prvem mestu volilnega programa delavske stranke je nacionaliziranje premogovnikov, kolikor in vseh ostalih postranskih produktov v premogovni industriji. Rudarjem bo za jamčena zadostna minimalna mezda. Druge resolucije zahtevajo, da vlada prevzame vse elektrarne in organizira državno upravo za proizvajanje in razdeljevanje električne sile. Na tretjem mestu je načrt nacionaliziranja grocerijske trgovine. Vlada naj kupuje na debelo in transportira vse glavne živečne potrebščine ter jih prodaja običnim in kooperativnim društvom za razprodajanje na drobno. Na ta način postane država veletrgovec s šivilji, ki bo konkurirala s privatnimi veletrgovci in trgovinami na drobno. Vse cene se standardizirajo in izkoriščanje ljudi s zastarelimi, pokvarjenimi in porazorejenimi šivilji mora prenehati. Državna denarna podpora brezposelnim delavcem senadaljuje. Dne 1. oktobra ima MacDonald konferenco z voditelji rudarske organizacije. Rudarji so v slabem položaju; okrog 26,000 rudarjev je brez dela samo v okolici Northumberland in Durham. Rudarji pravijo, da vzrok temu leži v nemnem reparacijem premo-gu iz Nemčije, ki odriava domači produkt s trgov. Kaj mislijo rudarji zahtevati na konferenci s MacDonaldom, še ni znano.

Civilni boji še vedno jajo na Bolgarskem.

Vest o umoru kralja se razširja, toda Čangtsolin ima vrtilji postoj v Čangtsolinu revolte. Berlin, 25. sept. — Uradna vest iz Sofije demantira poročila o umoru bolgarskega kralja. Vse kaže, da je stroga cenzura na delu v Bolgariji, toda poročila se strinjajo, da je položaj še vedno slab za bolgarsko vlado. Najnovejša vest iz Belgrada preko Dunaja se glasi, da premier Čankov koncentira svoje čete okoli Sofije, del armade je pa poslal v južno Bolgarijo, kjer je glavno pozorišče civilne vojne. Guerilsko bojevanje med dvema macedonskima strankama se nadaljuje z vso arditostjo; obe stranki sta se vrgli v boj z vsami silami in razširjata njune operacije na vse strani.

JULES JUSSERAND BO NAJBORŠ MORALITI.

Washington, D. C. — Diplomatski Washington šaka, kdaj pade službena sekira na vrat francoskega poslanika Julesa Jusseranda, ki je bil toriče tukajšnje protiruske propagande že od 1. 1917. sem. Ministrski predsednik Herriot bi, kakor je povzeti po neuradnih poročilih, nadvse rad poslal semkaj zastopnika, ki je njegovih političnih in socialnih nazorov in dal napol monarhističnemu Jusserandu ministrsko pokojnino. Ali bankirji so poln upanja in zelo delavni Jusserandu v korist. Tako bo moral najbrž Herriot še počakati, dokler ne doživi Coolidge poraza.

Gandhi upa s postom pomiriti verske fanatike.

Kalkuta, Indija, 25. sept. — Mahatma Gandhi, vodja indijskih nacionalistov, je sklenil, postiti se 21 dni radi verskega konflikta med Hinduti in mohamedanci v Indiji. Ves čas svojega posta bo Gandhi molil za spametovanje fanatikov, ki se pobijajo radi vere. Izgredi med hinduškimi in mohamedanskimi verniki so na dnevnem redu. Gandhijevi prijatelji se boje, da on, ki je fizično zelo slab, ne prestane 21-dnevnega posta.

Anglieko-nemška pogodba padla v vodo.

Berlin, 25. sept. — Pogajanja za trgovsko pogodbo med Anglijo in Nemčijo so se razsira. Pogajanja so bila tajna, toda izvedelo se je, da so Angliei zahtevali davkov prost uvoz svojega blaga v Nemčijo, toda Nemci so odločili zahtevu.

PROSVETA

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.
 Narodna Zedinjena drtva (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.63 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
 Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Walsenburg, Colo. — Čuvajmo svoje zdravje! — Ako bi vsak človek večkrat razmišljal o svojem zdravju, posebno pa o vprašanju, kaj pomeni biti zdrav, tedaj bi se otelo marsikatero človeško življenje smrti, ki pride največkrat nepričakovano, ko se najmanj pričakuje, da pride.

To vprašanje je ravnotako važno kot socialna uredba človeške družbe, kajti človeško zdravje je posebno v današnji pokvarjeni in nepravilni socialni uredbi vedno v nevarnosti.

Znano nam je, da so milijoni delavcev prisiljeni delati dnevno od osmih do dvanajst ur in nihče se ne briga, ako so njih meze v soglasju z veliko draginjo za življenjska potrebščina.

Današnji kapitalistični gospodarski sistem se ne briga, ako tekoče delo izpodje kateremu njegovih sužnjev njegovo zdravje in ga pritira v prezgodnjo smrt. Izkoriščevalci se ne brigajo za delavce. Delavci so zanje predmet izkoriščanja in zato gledajo na to, da iz njih izprežajo veliko dobička.

Kapitalizem se ne osira nato, koliko delavcev umrje rane smrti zaradi profita, koliko delavcev izgubi svoje zdravje. Delovno ljudstvo prejema za svoje delo kot delež majhen del vrednosti od izdelanega produkta. Večina vrednosti od izdelanega produkta gre onim, ki izkoriščajo delovno ljudstvo.

Posledica takega izkoriščanja je, da so delavci podvrženi raznim boleznim in pri delu izpostavljeni raznim nevarnostim. Delati morajo dostikrat v slabem in zahtojnem zraku, hrana je nezadostna, delo težko in naporno. Posledica tega je seveda dostikrat sušica, ki navedno ne izpušči črte, katere se je prijel, dokler je ne položi v prezgodnji grob.

Delavec, da si bolan, mora vseno v tovarno ali v rudokop, akoravno čuti bolezen v sebi. Podajati se mora na delo ravnotako, kot taktat, ko je bil zdrav. V to ga pridilijo sedanje razmere. Skrbeti mora za sebe in svojo družino. Ako hoče izvršiti to svojo dolžnost, pa mora delati, da zasluži potrebni denar za prehranitev sebe in svoje družine. Ako bi delavec imel vseno sredstva za življenje, ko bi ne delal, tedaj bi se počel k zdravniku, kadar bi občutil, da je bolan. Ostal bi doma in se zdravil. Ne hodil bi letati toliko časa, da bolezen postane nevarna in se raspase po njegovem telesu.

To je delavska usoda in taka usoda čaka delavce, dokler bo ostal sedanjí sistem, pravzaprav, dokler delovno ljudstvo ne pride do spoznanja, da je treba za delavce škodljiv gospodarski sistem spremeniti.

Neredno življenje tudi uničuje zdravje delavcev, ki je seveda tudi izročilo današnjega gospodarskega sistema. Po delavskih hišah se dostikrat vidi, kako delavci kuhajo šganje, ki ni šganje, ampak je pravi strup, ki je poznan pod imenom "munšajn". Odkar imamo prohibicijo, se to šganje in tudi vino pripravljajo iz raznih stvari, ne glede na to, ako so zdravju škodljiva. Ponekod kuhajo takozvani "čok", neke vrste pivo, ki je zdravju škodljivo. Drugi kuhajo pivo in vsak hvale svoj recept in pripoveduje, da zna kuhati najboljšo pivo. Vse skupaj je pa strup, zelo škodljiv strup za človeško zdravje.

S kuhanjem šganja doma in izdelovanjem raznih opojnih pijač pa delavci ne uničujejo le svojega zdravja, ampak dajejo tudi mladini zelo slab izgled.

Alkohol je velik strup ali otrov, ki sigurno in počasi uničuje delovno zdravje. Podoben je bitu, ki malo ovede človeka, ko ga popije, a nato nastopi reakcija v človeškem telesu.

Kako škodljivo učinkuje ta otrov na človeški organizem, govori dejstvo, da je v Združenih državah veliko več ljudi umrilo demon — alkohol, odkar je bila uvedena prohibicija, kot jih je pobrala španska influenza v letih 1918-1919. V začetku januarja in februarja leta 1921 je po poročilih zdravstvenega urada v New Yorku umrlo 105 oseb na posledicah uživanja alkohola. Statistika dalje pravi, da kjer so umrli pred letom 1919 samo po tri osebe na alkoholizmu, jih od leta 1919 do 1924 umrje po 89 oseb. Poročilo, ki ga je izročilo javnosti Metropolitan Life Insurance kompanija za leto 1922 in 1923,

pokazuje, da je umrlo 278 oseb zaradi otrovanja z alkoholom.

V letih 1920—1921 je umrlo 164 oseb, ker so pile leani alkohol, to je alkohol, ki se izdeluje iz lesa; se uporablja pri izdelovanju barv in je silno učinkovit strup.

V mesecu januarju leta 1922 je bilo v državah Massachusetts in Connecticut 27 smrtnih slučajev. Na božični praznik je pa bilo 205 krtev, ki so bile mrtve, paralizirane ali pa slepe.

Zapisnik bolnišnice Bellevue v New Yorku, v katero pride največ bolnikov, ki bolehalo na umu ali zaradi uživanja alkohola, pove, da je bilo leta 1918 le 723 bolnikov, leta 1919 — 693 in leta 1920 samo 410 bolnikov, ampak leta 1921 se je število bolnikov pomnožilo na 2,687 in leta 1922 pa še na 3,794.

Tu navedene številke govore, kako strašno učinkuje alkohol na človeško zdravje.

To daje misliti, kaj je prinesla takozvana prohibicija.

Zato je našemu jugoslovanskemu ljudstvu priporočati, da ne kupa in pije "munšajna", tega stranskega in groznega strupa, kajti "munšajn" prinaša bolezen, nesrečo in smrt v hišo.

Nekateri delajo opojno pijačo iz tobaka, popra, krompirja in drugih snovi. In kolikor več stopinj ima taka pijača alkohola, toliko bolji, pravijo, da je, desiravno je v resnici toliko boljše učinkujoč otrov. In ta strup dajejo piti tudi mladini, celo majhni deci!

Med jugoslovanskim ljudstvom so tudi ljudje, ki tržijo s tem trupom. Preje so se alkoholne pijače prodajale samo v salunih, zdaj jih prodajajo po privatnih hišah in v biljardnicah, pa tudi v drugih trgovinah.

Federalne, državne in občinske oblasti izdajo na milijone dolarjev za vohune, policaje in detektive, da polove kršitelje Volsteadove postave. Ampak dogedki govore, da so se tisti udajali trgovini in se še udajajo trgovini s opojnimi pijačami, ki imajo nalogo, da polove kršilce suhe postavne.

Korupcija se je pomnožila in povečala, kajti nekateri policaji in detektivi se ne brigajo, kaj govore postavne, ampak glavno je, da dobe tudi nekaj dolarjev od nezakonitih in prepovedanih kupčije s opojnimi pijačami.

Ljudje, ki mislijo s svojim zdravim razumom, ne morejo odobravati takih razmer.

Ampak ravno tako mi je znano, da niti vsi čitatelji "Prosveta" se ne bodo strinjali s besedilom, ki sem ga napisal proti demonu — alkoholu in jugoslovanskemu ljudstvu v poduk, da se varuje in ogiblje tega strupa.

Za človeško telo je prikladna hrana kruh ali krompir, meso, kočka, jajca, mleko itd., ne pa alkohol. Vino ni prirodni produkt. V vinu je tudi alkohol, ki ubija živce in omamlja razum in učinkuje slabo na ves organizem.

Za ljudi, ki še ne verjamejo, da je alkohol hud otrov, hočem navesti nekoliko dokazov, da jih prepričam o mojih trditvah. Nek zdravnik pravi, ako deno žabo v alkohol, tedaj opazi, da se žaba bori za svoje življenje in po nekaj minutah pogine v alkoholu. Ako vrše drugo stvar v vodo, tedaj bo zanesljivo živeła.

Dr. A. Štamper je napolnil pet steklenic z alkoholom in pet s vodo. V steklenice je vrgel malo kruha, sladkorja, masti, beljaka in soli. Po kratkem času je kruh plaval v vodi in se je omehal, v alkoholu se je pa trdil in je postal trd kot kamen.

Sladkor se je v vodi raztopil, v alkoholu se ni.

Mast je v vodi plaval na vrhu, v alkoholu je padla na dno.

Beljak se v vodi ni spremenil, v alkoholu se je strdil, kakor da je v vreli vodi.

Takaj je pet dokazov o hrani, brez katere človek ne more živeti, medtem ko brez alkohola lahko živi. Resnica je, da okoli devdeset odstotkov vseh bolezni odpade na alkohol kot povzročitelja. Velika napaka je za vsako keno v blagoslovljenem stanju, ako uživa šganje. Odrašli ljudje, pa naj bodo stariši ali drugi, ki dajejo mladino opojne pijače, odvršajo mladino od socialnega reda. Gospodarski varoki diktirajo činjenico, da človek misli, kako se naj oprosti alkohola, ki je škodljiv za vse človeštvo, in ljudi, ki prodajajo ta strup drugim zaradi materijalnih koristi.

Delavci, mesto da se borimo proti takim navadam, pa se po večini udajamo pijačstvu. Srednji in višji razred naj se udaje škodljivim opojnim sredstvom, ampak delavstvo naj ostane trefno.

Ampak ljudje, ki se zavedajo, da je alkohol škodljiv in verjamejo v nov socialni red, se morajo bojevati proti uživanju alkohola, ki spodbuja delavsko zdravje in omamlja delavske možgane.

Se ena slaba na zeda je, ki jo je treba kritizirati. To je kartanje. Oni, ki kartajo, samo mislijo, kako bi drug drugega prevarili, kako bi svojemu tovarišu izvelikili dolar in šepa, ki ga je zaslužil s težkim delom v tovarni.

Po cela ura, da celo noči, predeje pri-mizah, včasih še pijejo in kade in ko se vzdignejo od mize, da gredo domov, izgledajo, kot mrti. Tako življenje tudi spodbuja in uničuje zdravje.

Človek, ki težko dela, potrebuje počitek, da sopes nadomesti svoje moči, ki jih je porabil pri delu. Kdor pa po telkem delu karta pozno v noč, mesto da leže v postelji, pa zapravlja svoje zdravje.

Kadjenja tudi škoduje zdravju in jaz mislim, da bi se ne smelo kaditi na naših sejah. S. N. P. J. bi lahko to zabranila v svojih pravih. Pomisliti je le treba, ako se snide od 20 do 40 oseb in vsaki četrti pni, da je kmalu okušen ves zrak od tobačnega dima. Fakti govore, ako človek ne vdihne dosti svežega zraka, da lahko dobi sušico.

Od nas je odvisno, da opustimo vse, kar škoduje človeškemu zdravju. In preje, ko opustimo zdravju škodljive navade, toliko bolje za vse delavstvo. — John Rinnac.

Naj številke govore.

Františkanski časopis naj vzmemo na znanje tole:

Sodnik Collins s sodišča za mladoletne zločince (Juvenile Court) v New Yorku je pred nekaj leti poročal na zborovanju katoličanov župnije sv. Karla Borojskega v istem mestu, da je med 145.000 otroci, ki pridajo pred sodišče, 60 odstotkov katoliških staršev, 30 odstotkov židovskih, ostalih 10 odstotkov pa staršev drugih religij. Delje je poročal sodnik Collins, da je 65 odstotkov dečkov v poboljševalnicah katoliških — in to v New Yorku, kjer je samo 25 odstotkov katoliškega prebivalstva.

Druga številka: Department of Correction v New Yorku poroča, da je bilo v dotičnem letu (letnica ni navedena) v ječah v New Yorku 23.839 katoličanov in 9278 nekatoličanov!

Zopet številke: Na drugem kocu Amerike, v San Franciscu, kjer so našli pri sedmjem štetju le 20 odstotkov katoličanov med vsemi prebivalci, se nahaja v državni kaznilnici 76 odstotkov kazencev, ki so bili vzgojeni v katoliški veri in v mladosti pohajali katoliške farne šole!

Vir teh štejk je knjiga "The Goolings" spisal Upton Sinclair, stran 348. Avtor je skrbno posnel vse svoje podatke po uradnih zapisnikih in dokumentih.

Kadar boete torej, gospodje františkani in františkanski uredniki, zopet pisali številke o zločinstvu in navajali vzroke "karnalstva zločinov v tej deželi, ogledjte si malo ta vir. Ako je res, kar vi trdite, da krivda zločinov leži v brezverstvu, tedaj vaše šole uče brezverstvo in takoj jih morate zapreti! — Ali je, bil katoliški duhoven John Schmidt, ki je umoril pred več leti svojo ljubico in razsekal njeno telo na kose v New Yorku, tudi brezverec? Ali je sestrupil svojo ženo in nagovoril svojo ljubico, da je sestrupila svojega moža, tudi brezverec? Ali so drugi "fathi" in "ministri", katerih imena v dolgi vrsti dišijo rekorde ameriških kriminalskih sodišč tudi bili brezverci?

Mi ne pravimo, da krivda zločinov leži v glavnem v veri ali ne-veri. Glavni vzrok so krivične in ponekod naravnost barbarske ekonomske razmere, ki veliki večini ljudi ne nudijo nobene priložnosti za počteno in dostojno ekstenje, niti prave vaje, katere omamili in izbrše naravne zločinske instinkte v človeku. Pobijanje teh razmer je obenem pobijanje zločinstva.

Toliko na znanje, ker ste nas nagovorili parvali, naj "Prosveta" komentira vaše puhle trditve.

Bas svarijo. Šef (komju, ki je bil telefoniral): Človek, kaj vam ne pade v glavo — saj vendar govorite s tovarno za dinamit. Pred s cigaro!

Meteoriti.

Nova kost.

Komaj se je Loeb-Leopoldov mor umaknil iz časopisja v poznost, že je tu nov umor. Metod stovski šupnik Hight v Mr. Venu, Ill., je zastrupil svojo ženo in pregovoril brhko ženo rardja Sweetina, da je tudi on zastrupila svojega moža. Rada je moral umreti v najlepši možni dobi samo zato, ker je pridigaški lump počel njegovo ženo Pridigasa in njegova ljubica se priznala dvojni umor in zdaj kadata na kazen. Patri bodo pa nadalje pridigali s besedo in pesom, da se umori zato tako kirti, ker se kirti brezverstvo!

Premog pod večnim ledom. MacMillan, polarni akaplor, ki se je te dni vrnil iz ledenih zvernih krajev, poroča, da je okril bogate žile premoga v bližini severnega tečaja.

Fakt je, da premog je okamenlo rastlinje, in sicer tropsko rastlinje iz davne mezozojske dobe, ki je bila kuščarica najvilke bitje na svetu. Vegetacija iz tadebe je prišla pod vodo in se izpremenila v šoto, potem pa v premog.

Kaj nas nči premog na severnem polu? Uči nas, da se motimo, če mislimo, da je na sedanjim tečajim zemlje več en led in ma. Če je tam premog, je to dokaz, da je tam nekdo bila tropa na flora in gorka klima. Kje je bil takrat severni tečaj? Ali majo morda prav učenjaki, ki pravijo, da se tečaja oble premkata, da sta v vsaki geološki dobi na drugem mestu?

Zdaj je treba polakati kraj, ki terega kameniti skladi iz mezozojske dobe nimajo premoga: tam je bil pred desetimi milijoni leti severni pol, na nasprotnem koncu pa južni — še ni ta kraj do nes pod morjem.

Car Ciril — haha!

Veliki knes Ciril, bratranec pokojnega in sadnjega ruskega carka, se je te dni proklamiral "carja vseh Rusov" in naman Rusom, da jih "osvobodi" izposovjetakaga jarma in pripelje nazaj v carevino!

Vest ne bi bila nič bolj zanimiva, če bi bivši cesar Karl Habburški danes vstal iz groba in se bori z bogatim vladarjem Avstrije — ali če bi mumija Tankamen v Egiptu usmahnile da pripelje Egipt nazaj pod svoje železo. Ciril je s tem aktom pokazal, da bi bil dober dvorni ne-rec. Mogoče je na dvoru kralja Aleksandra taka služba na razpolago.

Balkansko drsališče. Revolucija, civilna vojna — ali kar je še — na Bolgarskem imajo spajo smelo s svojimi drkalicami. Vedno je na tleh.

"Vedne institucije."

Prezident Kulič je zadnje dni obiskal jezuite in jim šepetal o ameriških idejnih in institucijskih ki so postavljene na Petrovo skalo in vai hudiči jih ne porušijo.

Ameriška republika je imela v svojih 148 letih precej institucij na Petrovi skali, ki so danes jami. Telesna sužnost zamorec je bila svojetasno ravno tako eveta in trdna ameriška institucija kakor je danes mezna sužnost delavcev. Ženska volilna pravica je bila nekeč v Ameriki ravno tako zoperna "tujenemaka" ideja kakor je danes po Kuličevem mnenju socializem.

Petrova skala je jutri Petrova jama. Kulič je res najbolj pameten kadar — meli.

Pogrebniha naj iščejo.

Na Dunaju so otvorili kliniko za "bolne vere". Razni psihologi in psihijatri razmatrivajo vprašanje, kako bi odpravili vero, katere znake bolezni po vsem svetu.

Vere ne bodo odpravili. Lahko pa odpravijo vernike, če jim povedo resnico o veri.

Čisto prepovedo. "Glej, iskarni je zelo hudo zata! Ti si imeniten dedko, toda kot Jud ne moreš priti v nebesa!" "Kaj se to pravi — se moreš priti! Jaz bom prišel v nebesa!" "No, kako boš pa storil!" "Im, šel bom k nebesnim vratom, jih bom odprl, nato zopet zapel — se enkrat odprl, in jih spet zapel; nato se enkrat odprl in zopet zapel. Pa bo prišel svet v Peterček vse razjarjen ter bo zavel: "Paždi noter ali pa ostani zunaj! In jaz bom šel noter."

